

Ekspertai įsitikinę: apribojus lankstų platforminį darbą, nukentės tiek vartotojai, tiek ir šalies ekonomika

Iki šių metų pabaigos Lietuva privalo perkelti Europos Sąjungos (ES) Platformų darbo direktyvą į nacionalinę teisę. Verslo atstovų teigimu, pernelyg griežtas direktyvos įgyvendinimas galėtų priversti platformas daugumą šiuo metu savarankiškai dirbančių asmenų perklasifikuoti į darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartis. Tokie pokyčiai ne tik turėtų neigiamą poveikį platformų ekosistemai, bet ir pakenktų Lietuvos konkurencingumui bei ekonomikai. Vertinama, kad galimi metiniai verslo pajamų nuostoliai gali siekti iki 76 mln. eurų, o neigiamas poveikis valstybės biudžetui – iki 7,9 mln. eurų.

Kaip numatoma direktyvoje, ją įgyvendinus, platformose veikiantys asmenys galėtų tikėtis aiškesnio jų statuso apibrėžimo ir didesnio automatizuoto darbo organizavimo skaidrumo. Nemažai erdvės dėl konkretaus direktyvos perkėlimo modelio, įskaitant teisinio platformose veikiančių asmenų statuso apibrėžimą, yra palikta nacionalinėms institucijoms. Vertinama, kad planuojami reguliavimo pokyčiai palies tūkstančius šiuo metu savarankišką veiklą per platformas vykdančių žmonių – nuo maisto pristatymo ir pavežėjimo iki korepetitorių ar namų tvarkymo paslaugų.

„Programėlių pagrindu veikiančios pristatymo paslaugos Lietuvoje jau yra tapusios svarbiu lankstaus asmenų uždarbio ir smulkiojo verslo pajamų šaltiniu, kartu teikiant patogias paslaugas vartotojams. Pristatymo platformos vaidina vis svarbesnį vaidmenį tiek restoranų, tiek ir mažmeninės prekybos segmentuose ir prisideda prie šalies ekonomikos augimo“, – sako „Wolt“ viešosios politikos vadovas Baltijos šalims Mindaugas Liutvinskas.

Jam pritaria Lietuvos verslo konfederacijos (LVK) generalinės direktorės pavaduotojas Emilis Ruželė, teigdamas, kad platformų verslo modelis jau yra tapęs neatsiejama šalies

ekonomikos dalimi, papildančia darbo rinką. Pasak jo, neretas naudojasi maisto pristatymo, pavežėjimo ar kitomis paslaugomis, teikiamomis per skaitmenines platformas.

„Platforminio darbo modelis pastebimai sustiprino Lietuvos ekonomikos skaidrumą. Skaitmeninėse platformose kiekviena operacija, kiekvienas mokėjimas yra apskaitomi iki paskutinio cento, fiksuojami visi paslaugos suteikimo žingsniai, o tai suteikia itin daug aiškumo. Todėl dabartinis platforminio darbo modelis prisideda prie šešėlinės ekonomikos mažinimo“, – teigia E. Ruželė.

Paslaugų kainos vartotojams neišvengiamai didėtų

Nepriklausoma ekonominių tyrimų agentūra „Pragmatic Policy Group“ (PPG) atliko analizę, kurioje modeliuojamas griežtas Platformų darbuotojų direktyvos įgyvendinimo Lietuvoje scenarijus – kai šiuo metu savarankiškai dirbantys asmenys būtų perkvalifikuoti į darbo santykius. Analizėje teigiama: jei nacionalinis reguliavimas vestų į privalomą kurjerių-partnerių perklasifikavimą į pagal darbo sutartis dirbančius darbuotojus, tai lemtų paslaugos kainos vartotojams augimą.

Analizėje pateikti ekspertų skaičiavimai atskleidžia: šiuo metu savarankiškai pristatymo platformose dirbančius asmenis perkvalifikavus į tradicinius darbo santykius, pristatymo paslaugų kainas vartotojams tai vidutiniškai padidintų nuo 32 proc. iki 43 proc. Išaugus kainoms, atitinkamai – nuo 18 proc. iki 51 proc. – sumažėtų ir paslaugų paklausa.

„Remiantis pateiktais vertinimais galima teigti, kad griežtas direktyvos įgyvendinimas reikšmingai padidintų kainas galutiniams vartotojams. Tai, tikėtina, sumažintų pristatymo paslaugų paklausą. Galiausiai, neigiamą poveikį pajustų ir platformose veikiančios vietos verslai – nuo restoranų iki mažmeninės prekybos vietų. Reguliavimo pokyčiai galėtų lemti mažėjančias verslo pajamas bei apriboti platformose veikiančių asmenų uždarbio galimybes“, – komentuoja M. Liutvinskas.

LVK atstovas prideda, kad būtina įvertinti ir platesnį pokyčių kontekstą. Anot E. Ruželės, nors direktyva siekiama stiprinti platformose veikiančių asmenų apsaugas, apribojus platforminio darbo lankstumą ir sektoriuje perėjus prie tradicinių darbo santykių, ženkliai sumažėtų paties

veiklos modelio patrauklumas. Jis pastebi ir tai, kad pasirinkusieji tokį veiklos modelį jo suteikiamą lankstumą įvardija kaip esminį privalumą, kurį nori išlaikyti.

„Iš esmės, pasirinkus reguliacinį tokį kelią neliktų dabartinės laisvės, kai žmogus pats gali nuspręsti, kada ir kiek laiko vykdyti veiklą. Griežtai įgyvendinus direktyvą, daugeliu atvejų įsigaliojūtų įprasti darbo santykiai, kaip ir eilinėse įmonėse ar įstaigose, tad ir laisvės pačiam planuoti laiką – neliktų. Pavyzdžiui, ar tu būtum studentas, kuris nori papildomai užsidirbti laisvu nuo studijų metu, ar slaugai artimą asmenį, netektum galimybės to padaryti laisvai ir lanksčiai“, – sako ekspertas.

PPG atliktoje analizėje vertinama, kad dėl tokių reguliavimo pakeitimų galimai būtų prarasta 70–82 proc. šiuo metu rinkoje egzistuojančių galimybių lanksčiai užsidirbti. Praktikoje tai reikštų, kad platformose veikiantys asmenys negautų nuo 6 mln. iki 17,5 mln. eurų metinių pajamų (atskaičius išlaidas). Tai – reikšminga pajamų suma, kurios pristatymo platformose veikiantys asmenys dėl reguliavimo pokyčių netektų galimybės uždirbti.

Pajamų netektų ir kurjeriai, ir valstybė

Analizėje taip pat teigiama, kad privalomas platformose veikiančių kurjerių-partnerių perkvalifikavimas į tradicinius darbo santykius neigiamai paveiktų ne tik jų, bet ir vietos verslų pajamas. Skaičiuojama, jog prekybininkų metinės pajamos dėl sumenkusios pristatymo paslaugų paklausos sumažėtų 26–76 mln. eurų, o iki 2030 m. metiniai pajamų praradimai išaugtų iki 37–107 mln. eurų – lyginant su scenarijumi, jei perkvalifikavimas nebūtų įgyvendinamas. Tai neišvengiamai turėtų neigiamą poveikį šalies ekonomikai.

Ekspertų skaičiavimu, neigiamą poveikį dėl reguliacinių pokyčių pajustų ir Lietuvos biudžetas: metinės valstybės biudžeto pajamos iš pelno mokesčių sumažėtų nuo 1,1 mln. eurų iki 4 mln. eurų. Sumenkus kurjerių-partnerių gaunamoms pajamoms, būtų sumokėta ir mažiau gyventojų pajamų mokesčio: valstybės biudžetas dėl to papildomai netektų iki 3,5 mln. eurų metinių pajamų. Iš viso neigiamas poveikis valstybės biudžetui galėtų siekti reikšmingą sumą – nuo 2,5 iki 7,9 mln. eurų.

Tačiau E. Ruželė išskiria ir dar svarbesnį elementą, kurį išmatuoti sunkiau: tai – bendras šalies konkurencingumas. Anot jo, nesubalansuotas direktyvos įgyvendinimas nusiųstų nedviprasmišką signalą užsienio investuotojams.

„Tvyrant geopolitinei įtampai ir neapibrėžtumui, naujų investicijų pritaikymas darosi itin sudėtingas, ir tai būtina pripažinti. Nesubalansuotas ir griežtesnis nei aplinkinėse šalyse Platformų darbuotojų direktyvos įgyvendinimas reikštų, kad modernūs, inovatyvūs globalūs verslai, tarp kurių – ir Lietuvoje jau veikiančios platformos, mūsų šalyje gali susidurti su pertekline našta. Tačiau turėtume kaip tik stengtis būti tokia vieta, kuri domintų ilgalaikius investuotojus“, – pabrėžia LVK generalinės direktorės pavaduotojas E. Ruželė.

Jam pritariantis „Wolt“ viešosios politikos vadovas Baltijos šalims M. Liutvinskas teigia, kad svarbu užtikrinti subalansuotą ir tiek platformose veikiančių asmenų, tiek ir verslo interesus atitinkantį direktyvos įgyvendinimą.

„Įgyvendinant direktyvą Lietuvoje turėtų būti siekiama suderinti didesnę platformose veikiančių asmenų apsaugą su lankstumu, kurį ir suteikia platforminės veiklos modelis, išsaugojimu. Svarbu išlaikyti platformų ekosistemos kuriamą pridėtinę vertę gyventojams, mažoms ir vidutinėms įmonėms bei visai Lietuvos ekonomikai. Kaip rodo ekspertų vertinimai, nesubalansuoti reguliaciniai sprendimai gali turėti priešingą efektą: nuo aukštesnių kainų vartotojams ir krentančių verslo bei asmenų pajamų iki sumažėjusio šalies konkurencingumo“, – tvirtina M. Liutvinskas.

About Wolt

„Wolt“ yra Helsinkyje įsikūrusi technologijų bendrovė, valdanti internetinę platformą, skirtą vartotojams, prekybininkams ir kurjeriams. Ji sujungia, norinčius užsisakyti maisto ar kitų prekių, su tais, kurie nori jas parduoti ar pristatyti. Tam „Wolt“ kuria ir vysto įvairias technologijas – nuo logistikos iki mažmeninės prekybos programinės įrangos ir finansinių sprendimų. Taip pat įmonė valdo savo maisto prekių parduotuves „Wolt Market“. Šalia pagrindinių paslaugų „Wolt“ savo klientams siūlo ir „Wolt+“ (prenumeratos paslauga klientams), „Wolt at Work“ (maitinimo lengvatos ir pristatymas į biurą įmonėms), „Wolt Drive“ (greitas paskutinės mylios pristatymas prekybininkams) ir „Wolt Self-Delivery“ (paslauga prekybininkams partneriams, turintiems savo kurjerius). „Wolt“ savo veikla siekia gerinti gyvenimą miestuose, įgalinant ir auginant vietos bendruomenes. Įmonė buvo įkurta 2014 m., o 2022 m. suvienijo jėgas su „DoorDash“.

Contact details

Piret Pert

Head of Communications, North Region

press@wolt.com

Copy link

<https://press.wolt.com/lt-LT/265468-ekspertai-isitikine-apribojus-lankstu-platformini-darbanukentes-tiek-vartotojai-tiek-ir-salies-ekonomika/>